

VI. Zróżnicowanie jakości życia ludności na świecie

4. Poczucie bezpieczeństwa

Poczucie bezpieczeństwa

- **Poczucie bezpieczeństwa** – stan (jednostek lub całych społeczeństw) dający poczucie pewności i gwarancję zachowania bezpieczeństwa oraz szansę na rozwój i doskonalenie.
  - Dbłość o bezpieczeństwo jest jednym z najważniejszych obowiązków każdego państwa oraz jest jedną z kluczowych potrzeb każdego mieszkańca naszej planety.

Poczucie bezpieczeństwa

- Poczucie bezpieczeństwa jest rozpatrywane najczęściej w kontekście:
  - **militarnym** w krajach zagrożonych konfliktami zbrojnymi, np. wiele krajów z Afryki, Bliskiego Wschodu i będącym niegdyś pod wpływem ZSRR (np. Ukraina, Mołdawia, Gruzja),
  - **socjalnym, ekonomicznym** lub **ekologicznym** w krajach o stabilnej sytuacji politycznej.

Zagrożenie dla bezpieczeństwa

- **Zagrożenie dla bezpieczeństwa** rozpatrywane jest biorąc pod uwagę szereg czynników przyczyniających się do możliwości wystąpienia trudnych, niepokojących sytuacji, związanych z:
  - **zagrożeniem schronienia** (wpływającym na bezdomność) oraz **zagrożeniem bytu** (wpływającego na jakość życia, poprzez dostęp do elektryczności, bieżącej wody),
  - **zagrożeniem pracy** (lęk przed bezrobociem),
  - **zagrożeniem środowiska przyrodniczego** (lęk przed degradacją krajobrazu, skażeniem środowiska, hałasem),
  - **zagrożeniem zdrowia** (w tym utrudnionym dostępem do opieki medycznej lub możliwością nabycia określonej choroby, w tym zachorowania na nowotwory i inne choroby, np. COVID-19; problematyka ta została szeroko omówiona w innej prezentacji),
  - **zagrożeniem ekonomicznym** (lęk przed brakiem środków materialnych, w tym możliwością spłacania pożyczek i popadnięcie w ubóstwo),
  - **zagrożeniem fizycznym** (konfliktami zbrojnymi, przestępstwami oraz ich następstwami, np. utratą zdrowia i gwałtami),
  - **zagrożeniem rozwoju** (utrudnieniami w dostępie do edukacji i placówek kulturalnych),
  - **zagrożeniem wobec dzieci** (lęk przed porzuceniem, zaniedbaniem i przemocą),
  - **zagrożeniem osamotnieniem** (brakiem relacji z innymi ludźmi, w tym rodziną, szczególnie na tzw. starość).

Urazy jako zagrożenia bezpieczeństwa

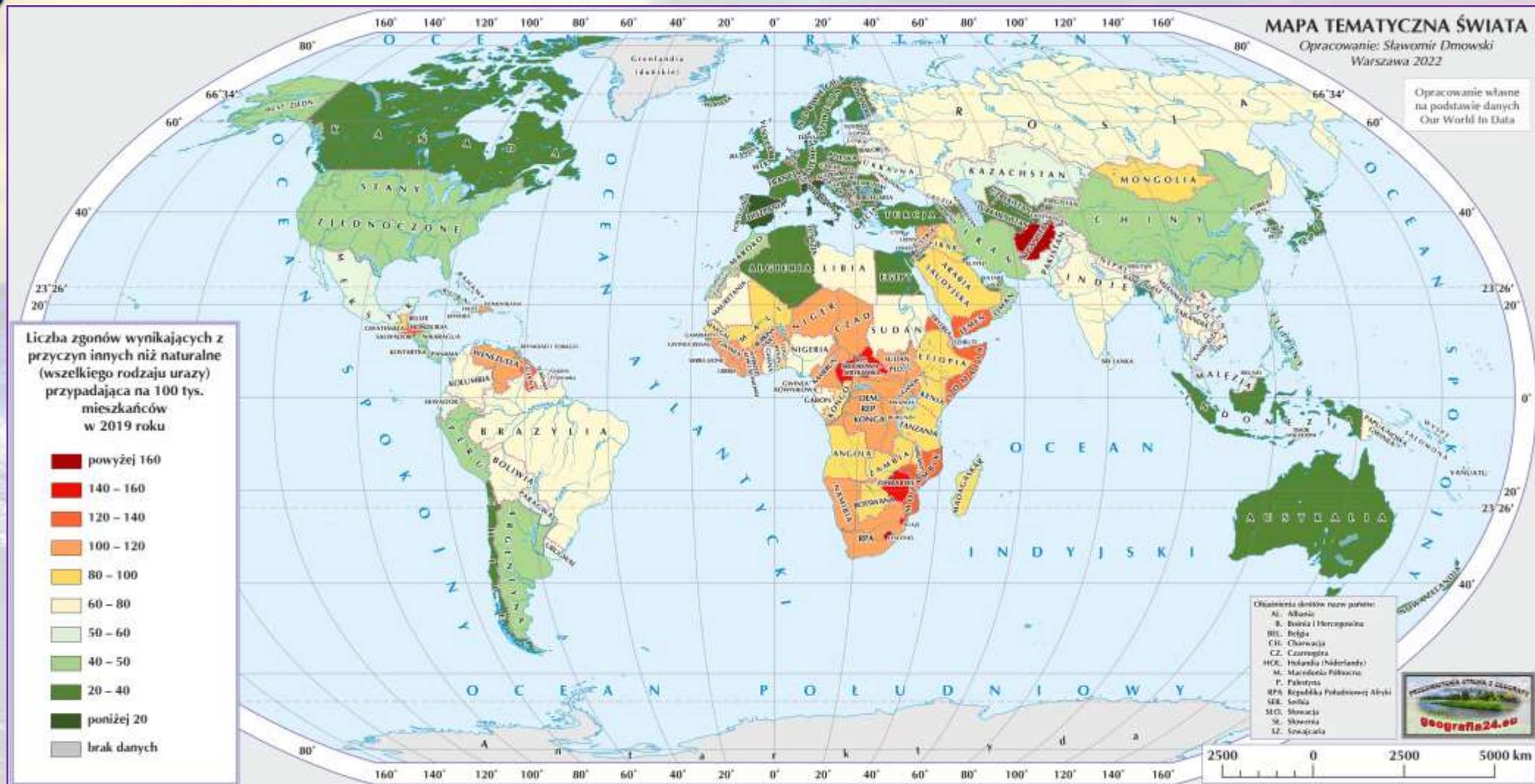
- **Urazy** – oprócz chorób, zagrożeń pracy (bycia bezrobotnym), schronienia (bycia bezdomnym) i ekonomicznych są najważniejszymi zagrożeniami bezpieczeństwa.
  - Obejmują one dwie grupy:
    - urazy nieumyślne,
    - urazy umyślne.

Prawdopodobieństwo nabycia urazu i śmierci w jego wyniku na świecie

- Urazy są najczęściej notowane w krajach słabo i średnio rozwiniętych, odznaczających się mało restrykcyjnymi przepisami prawnymi, aby mogły chronić ludność przed nimi (najcięższe urazy często prowadzą do śmierci osób).
- Wśród państw o największym odsetku zgonów wynikających z wszelkiego rodzaju urazów znajdują się takie kraje jak:

- Suazi (Eswatini),
- Lesoto,
- Afganistan,
- Zimbabwe,
- Gujana,
- Somali,
- Erytrea,
- Mozambik,
- Honduras,
- Jemen,
- Salwador,
- Wenezuela,
- Burkina Faso,
- Sudan Płd.,
- RPA,
- Czad.

Urazy nieumyślne jako zagrożenia bezpieczeństwa

- **Urazy nieumyślne** – są bardzo ważnymi zagrożeniami bezpieczeństwa, obejmującymi m.in.:

- **wypadki komunikacyjne:**

- **wypadki drogowe** (urazy doznawane w czasie wypadków),

- **wypadki niekomunikacyjne:**

- **upadki z wysokości,**
- **uderzenia przedmiotami,**
- **zatrucia,**
- **poparzenia,**

- **pozostałe wypadki:**

- **utonięcia,**
- **klęski żywiołowe.**

Wypadki drogowe

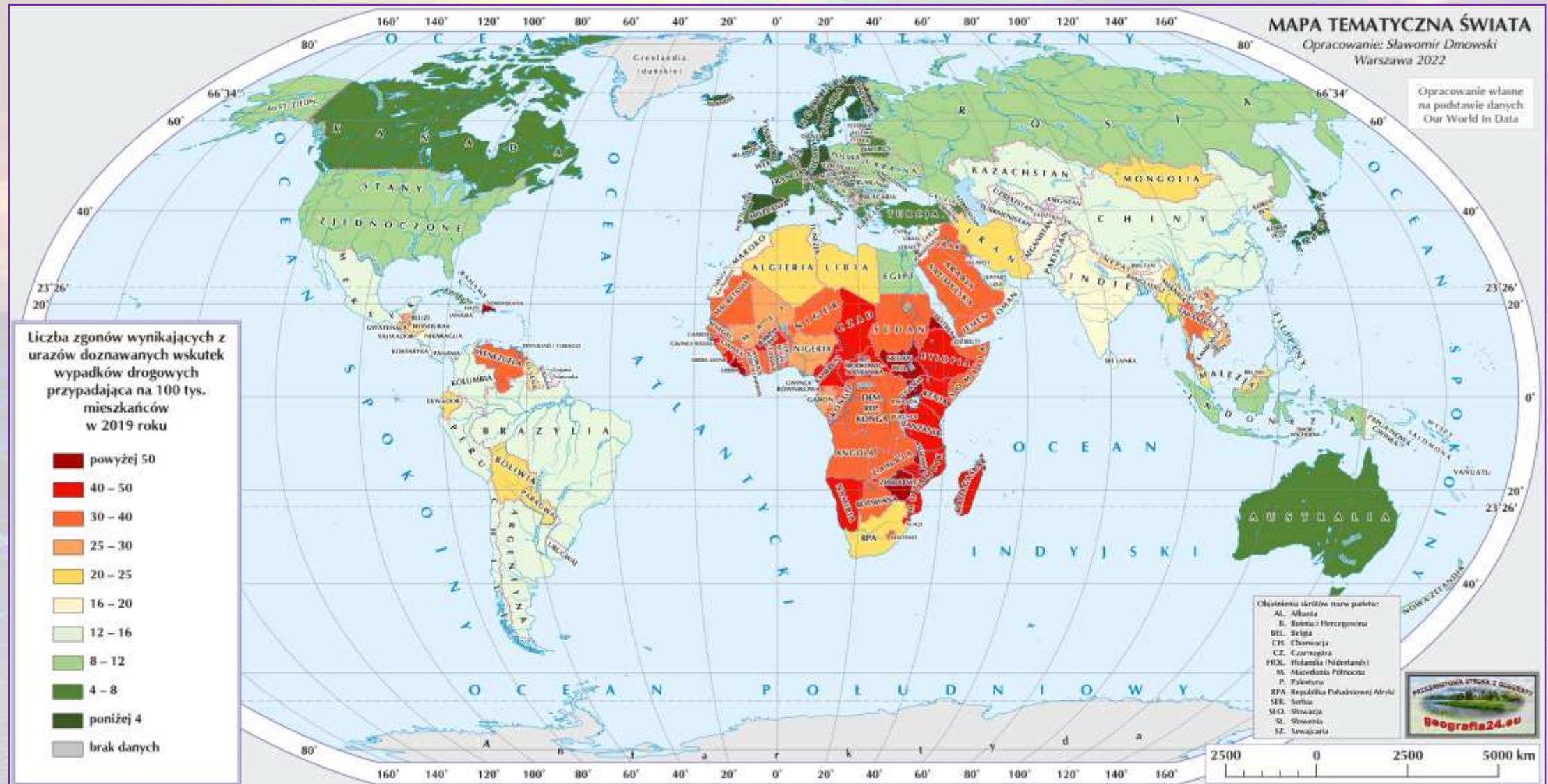
- **Wypadki drogowe** – przyczyniły się w 2019 r. do śmierci 1,28 mln osób.
  - Większość z nich występuje w słabo i średnio rozwiniętych gospodarczo krajach świata i to pomimo niskich wskaźników motoryzacji (liczby samochodów przypadających na 1 tys. osób).
  - Kraje o najwyższym odsetku wypadków drogowych odznaczają się wieloma cechami, wyraźnie obniżającymi poczucie własnego bezpieczeństwa:
    - fatalnym stanem technicznym infrastruktury drogowej oraz wszelkich pojazdów poruszających się po drogach,
    - niewielkim przestrzeganiem prawa, z tym kierowaniem pojazdami po spożyciu alkoholu, nie przestrzeganiem zasad bezpieczeństwa, przekraczaniem ograniczeń prędkości, brakiem wyposażenia osobistego – kasku bezpieczeństwa, niezapinaniem pasów bezpieczeństwa,
    - słabym egzekwowaniem przepisów przez odpowiednie służby (policja w tych krajach jest często niewydolna i skorumpowana),
    - słabym wyszkoleniem służb udzielających pomoc oraz problemem z ich dostępnością (pomoc często przyjeżdża za późno).

Wypadki drogowe – zgony

- Największa ilość zgonów w wyniku wypadków drogowych występuje w Afryce (np. Zimbabwe, Malawi, Liberia, Erytrea, Uganda, Burundi, Gambia, Sudan Płd., Tanzania, Mozambik i Kenia) oraz w krajach Azji Południowo-Wschodniej (Arabia, Saudyjska, Jemen, Irak, Tajlandia) i Ameryki Łacińskiej (np. Dominikana i Wenezuela).

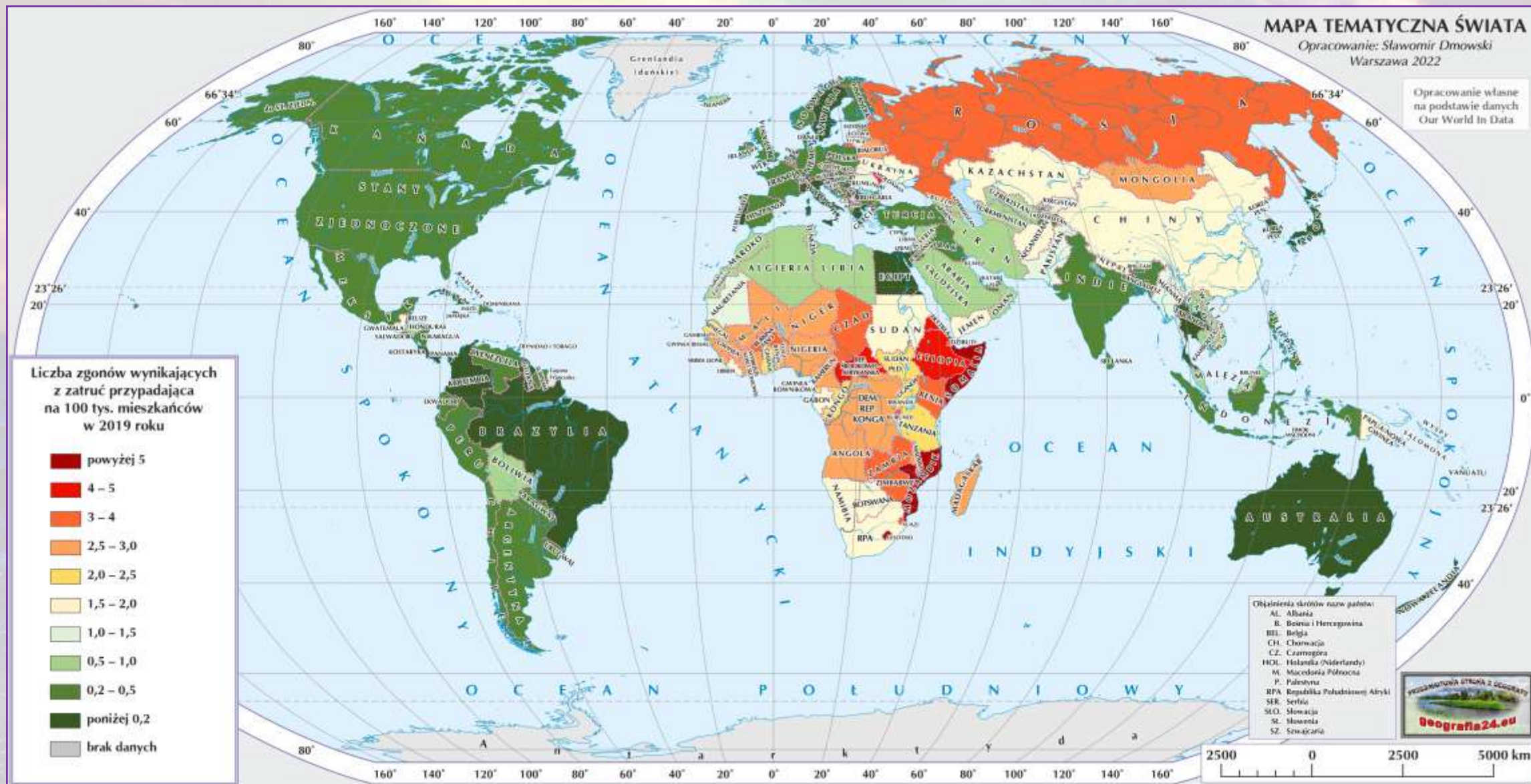
Wypadki niekomunikacyjne

- **Wypadki niekomunikacyjne** (obejmujące m.in.: **upadki z wysokości, uderzenia przedmiotami, zatrucia i poparzenia**) występują najczęściej w czasie pracy (są efektem awarii technicznych, katastrof budowlanych i wypadków) lub są efektem nieumiejętnej eksploatacji urządzeń technicznych (zwykle w domu).
- Największy odsetek takich wypadków występuje w krajach słabo i średnio rozwiniętych gospodarczo, często **bagatelizujących przepisy prawne** (przepisy BHP w pracy i domu; służby odpowiedzialne za nadzór nad przestrzeganiem prawa działają nieskutecznie) oraz **odznaczających się niskim poziomem nowoczesnych technologii w zakładach pracy** (wykorzystywane urządzenia są często wystuzone i niebezpieczne; w krajach wysoko rozwiniętych praca z wykorzystaniem takich maszyn byłaby zabroniona).
- Narażenie na wypadek powoduje wzmożenie strachu u ludności w krajach o największym ich odsetku.

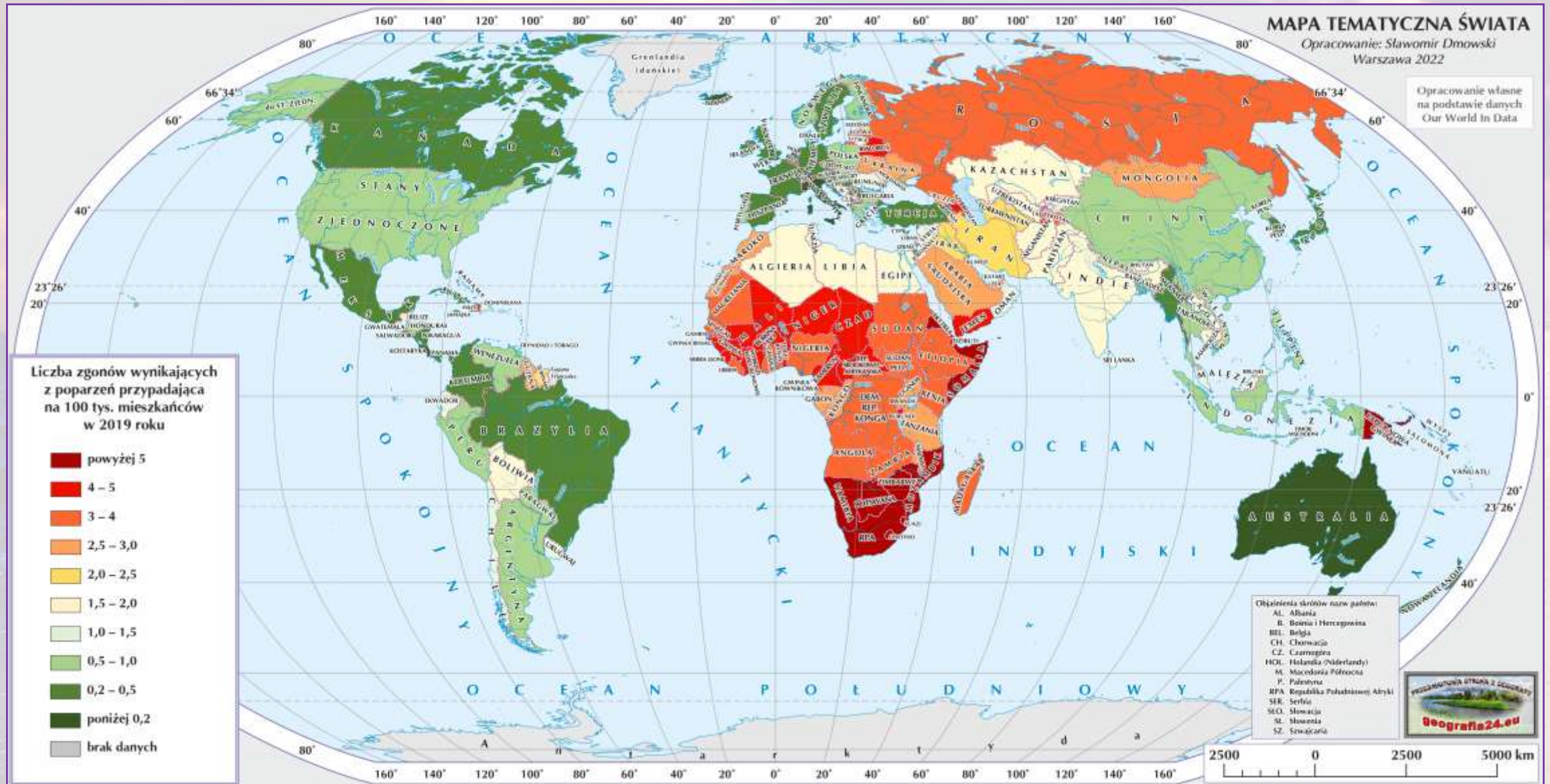
Zatrucia – zgony

- Największa ilość zgonów w wyniku **zatruc** występuje w Afryce (Somalia, Lesotho, Mozambik, Republika Środkowoafrykańska, Erytrea, Etiopia i Zimbabwe), krajach b. ZSRR (Mołdawia, Rosja i Białoruś).

Poparzenia – zgony

- Największa ilość zgonów w wyniku **poparzeń** występuje znów w Afryce (Lesotho, Suazi (Eswatini), Zimbabwe, RPA i Botswana) i krajach b. ZSRR (Białoruś, Azerbejdżan, Tadżykistan i Rosja), a także w państwach bliskiego wschodu.

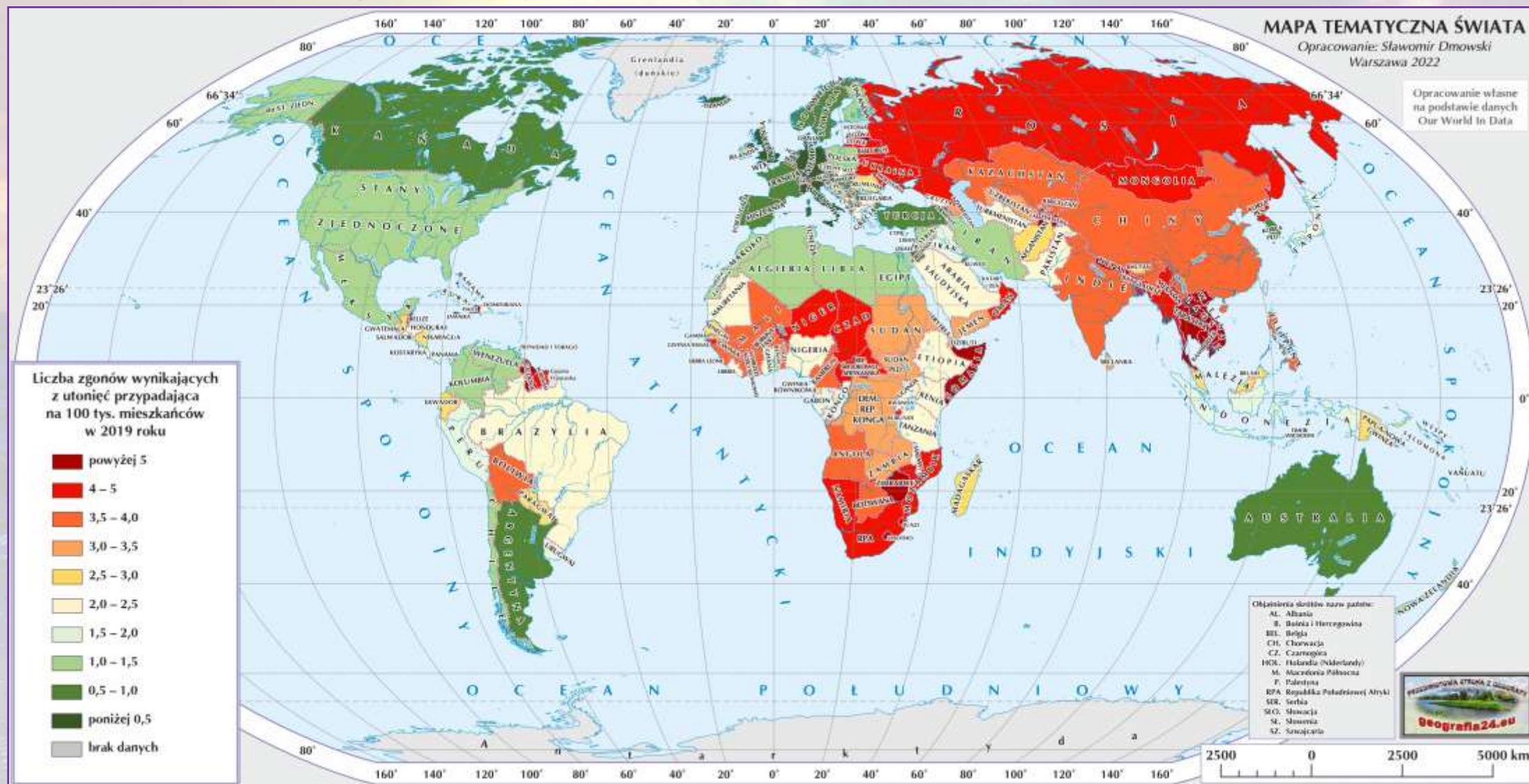
Urazy nieumyślne w wyniku pozostałych wypadków – utonięcia

- **Utonięcia** są wynikiem **brawury** (np. skoki do “główkę”), **braku odpowiedzialności i nieprzestrzegania obowiązujących przepisów prawnych** (np. w czasie żeglowania lub nurkowania).
  - Część wypadków śmiertelnych następuje z prozaicznego powodu – **braku umiejętności pływania** (mają one miejsce także w krajach wysoko rozwiniętych).
  - Problemem są także **problemy natury zdrowotnej**: skurcze mięśni następujące w wodzie, udary mózgu i zawały serca doznawane w czasie przebywania w wodzie.
  - Nieliczne zgony są także **efektem kontaktu z organizmami żywymi** (np. rekinami) – które wyraźnie wpływają na ogólne obniżenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców żyjących w rejonach ich oddziaływania.

Utonięcia – zgony

- Największa ilość zgonów w wyniku utonięć notowana jest w krajach wyspiarskich Oceanii (Mikronezja, Wyspy Salomona, Vanuatu, Kiribati, Samoa i Fidżi) oraz w Afryce (Zimbabwe i Somalia), Azji (kraje b. ZSRR, Kambodża, Tajlandia, Wietnam, Laos, Nepal) i Ameryce Łacińskiej (Gujana, Surinam i Boliwia oraz Haiti i Belize).

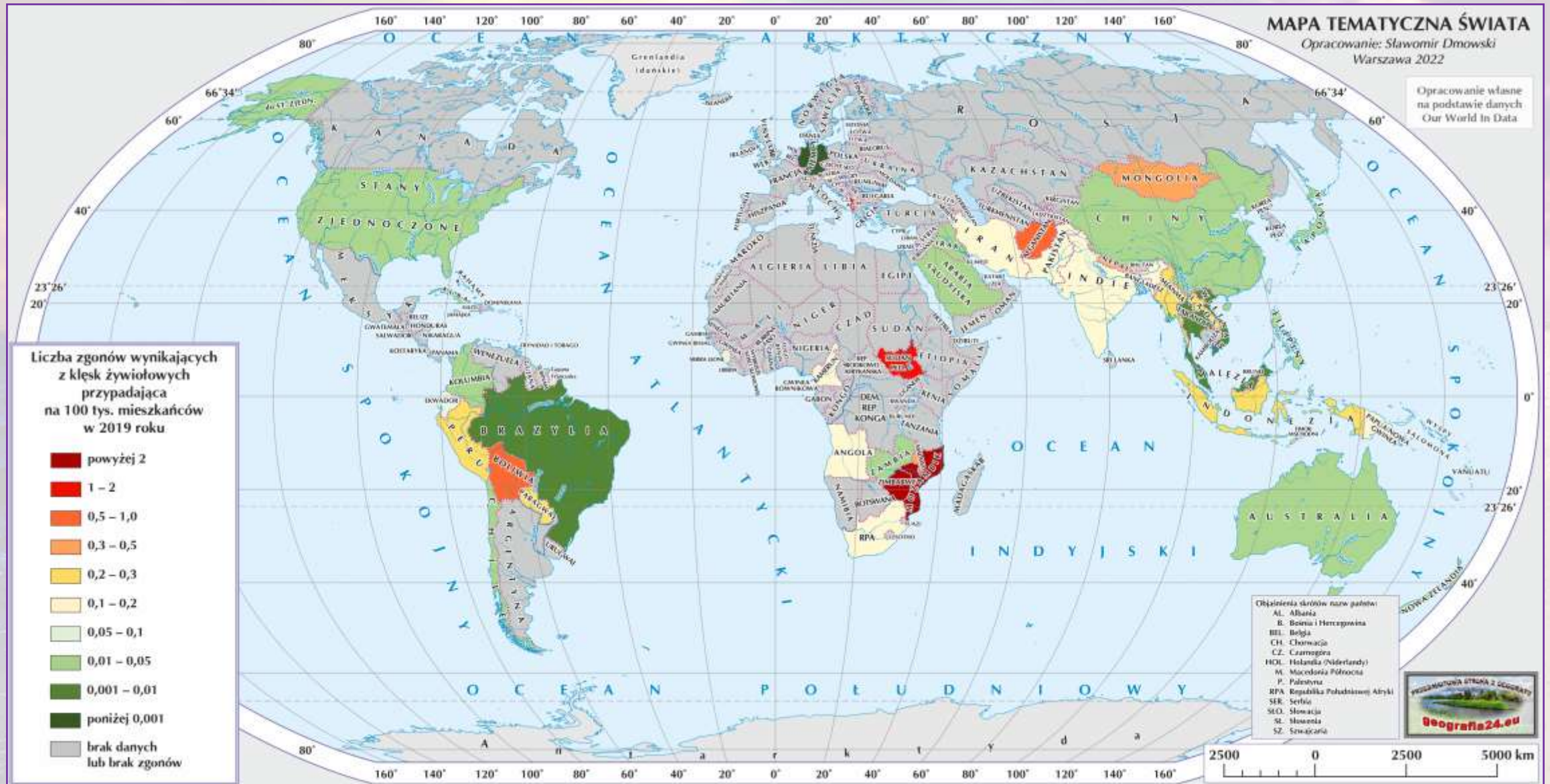
Urazy nieumyślne w wyniku pozostałych wypadków – klęski żywiołowe

- **Klęski żywiołowe** są **efektem geozagrożeń** (w tym **ekstremalnych zjawisk przyrodniczych**), głównie **meteorologicznych** (cyklonów tropikalnych, tornad, gwałtownych burz z piorunami) oraz w mniejszym stopniu **geologicznych** (wystąpienia osuwisk, lawin, trzęsień ziemi i wybuchów wulkanów).
- Ludność zamieszkująca rejony często nawiedzane przez klęski żywiołowe odznaczają się wyraźnie niskim poczuciem bezpieczeństwa – w większości zamieszkują oni **Pacyficzny Pierścień Ognia** oraz **kraje strefy międzyzwrotnikowej**.

Kłęski żywiołowe

- Największa ilość zgonów w następstwie klęsk żywiołowych występuje wśród krajów wyspiarskich Ameryki Środkowej (Bahamy,) oraz państw Afryki (Zimbabwe, Mozambik, Sudan Południowy, Komory) i Azji (Afganistan).

Urazy umyślne jako zagrożenia bezpieczeństwa

- **Urazy umyślne** są także bardzo istotnymi zagrożeniami bezpieczeństwa, obejmującymi m.in.:
  - **samookaleczenia**, w wyniku których dochodzi do **samobójstw**,
  - **przemoc interpersonalną**, przyczyniającą się do **zabójstw** (są one następstwem m.in. przestępstw i przemocy domowej),
  - **przemoc zbiorowa** obejmująca zgony w wyniku **konfliktów zbrojnych** (w tym działań wojennych) i **ataków terrorystycznych**.

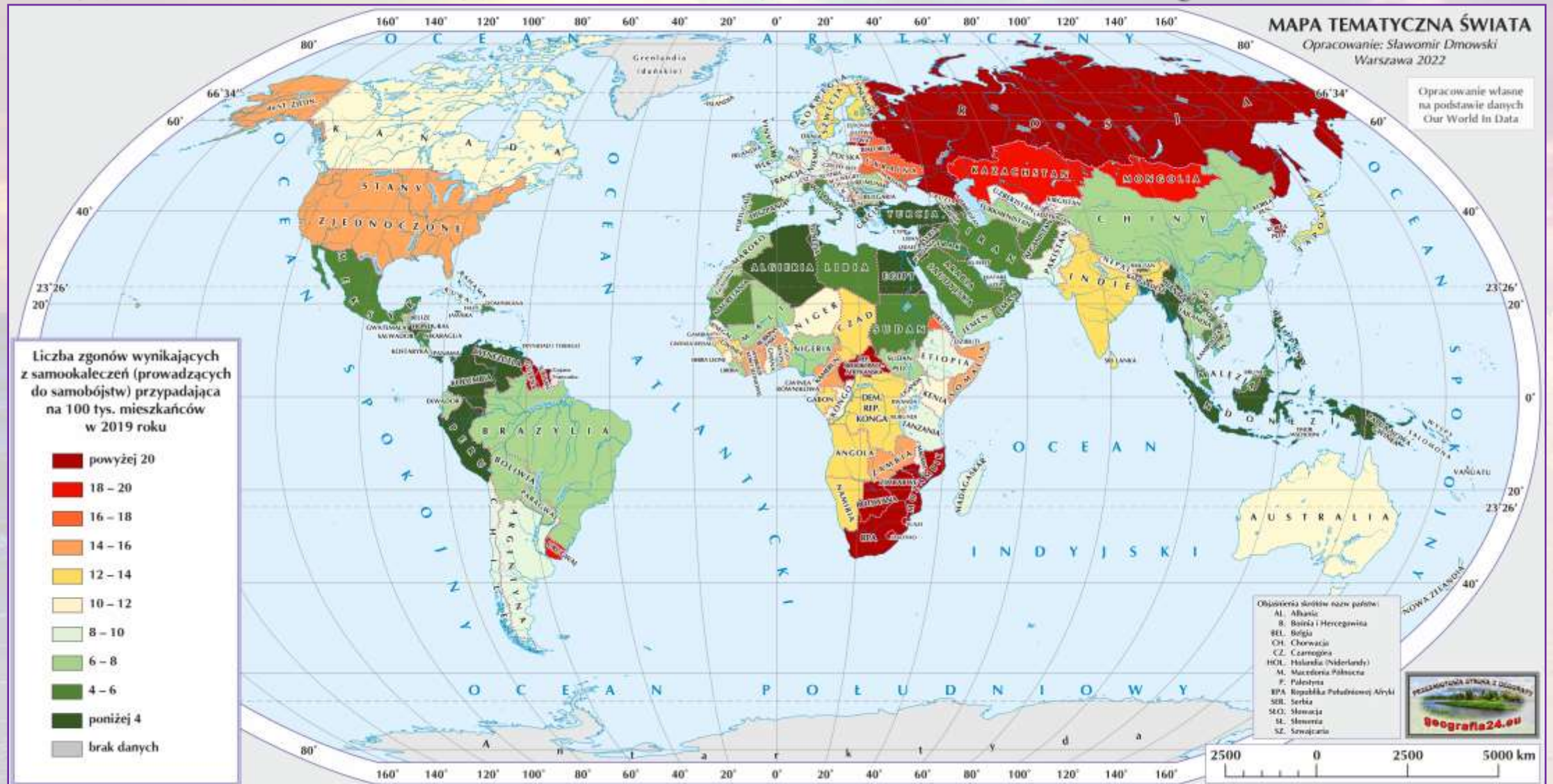
Samobójstwa

- **Samobójstwa** – akty celowego odebrania sobie życia.
  - Najważniejszymi czynnikami mającymi wpływ na zachowania samobójcze są: **choroby psychiczne** (w tym depresje), **problemy w nawiązywaniu relacji międzyludzkich**, **alkoholizm**, **uzależnienie od środków odurzających i hazardu** oraz **trudne warunki ekonomiczne i bezrobocie**, a także **dyskryminacja**.
    - Część samobójstw na świecie popełnianych jest w wyniku **ataków terrorystycznych** (np. samobójcze zamachy bombowe).
  - Są one bardzo ważną przyczyną zgonów w grupie wiekowej 15-44 lat.
    - Dochodzi do nich najczęściej **w miesiącach zimowych** (od października do lutego, kiedy dni są krótkie, jest zimno na dworze, a Słońce jest nisko nad horyzontem).
    - Znacznie częściej są one popełniane przez **mężczyzn niż kobiety**.

Samobójstwa

- Największa ilość zgonów w następstwie samobójstw występuje w południowo-wschodniej części Afryki (Lesotho, Suazi (Eswatini), Zimbabwe, RPA, Mozambiku), północnej części Ameryki Południowej (Gujana, Surinam), w Oceanii (Mikronezja, Kiribati), a także w Rosji, Korei Południowej, Litwie, Kazachstanie, Mongolii, Ukrainie i Białorusi.

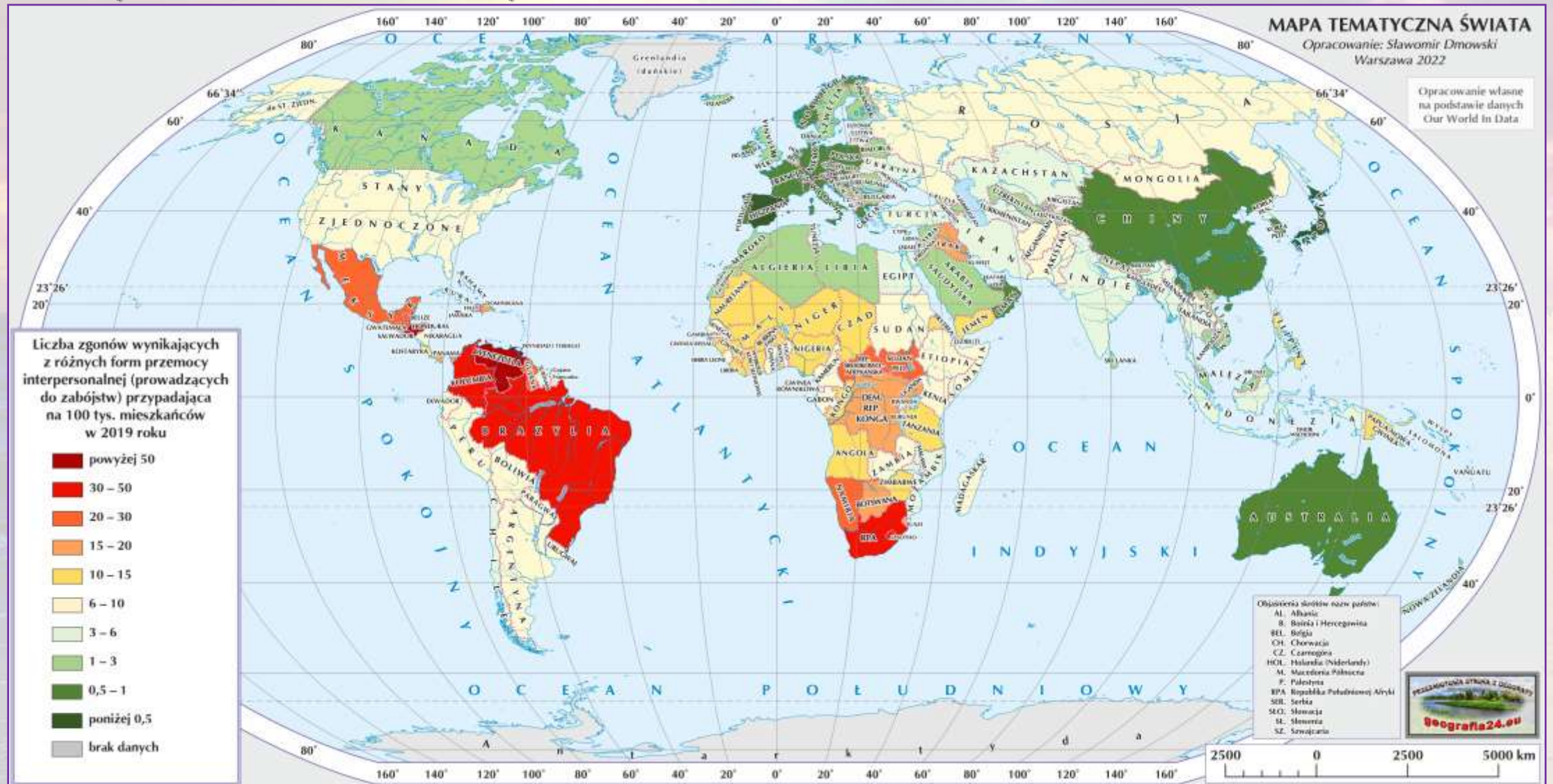
Zabójstwa

- **Zabójstwa** – przestępstwa umyślne prowadzące do pozbawienia drugiego człowieka życia są **efektem konfliktów międzyludzkich** (w związku, rodzinie lub wśród znajomych – najczęściej są to “akty zemsty”, szczególnie często występujące w krajach wysokorozwiniętych) lub rzadziej **przestępstw** (najczęściej są one ważnym powodem zabójstw w krajach słabo i średnio rozwiniętych).
  - Zabójstw z reguły dokonują dorosłe osoby ale jeszcze stosunkowo młode.
  - Dochodzi do nich najczęściej w mieszkaniach ofiar, rzadziej w innych miejscach (na ulicy, w lasach).
  - Sprawcy bardzo rzadko są osobami chorymi psychicznie (mimo, że takie panuje przekonanie).
  - Dochodzi do nich często po alkoholu lub zażyciu innych substancji psychoaktywnych.
  - Często wyższy poziom zabójstw występuje w krajach w których broń jest ogólnodostępna (np. Stany Zjednoczone).
    - Zabójstwa spotykane są w krajach, w których obserwujemy problem ubóstwa, np. w fawelach w Brazylii, gdzie występuje duża przestępczość (policja jest często bezradna).

Zabójstwa

- Największa ilość zgonów w następstwie zabójstw notowana jest w Ameryce Łacińskiej (Salwador, Honduras, Wenezuela, Jamajka, Belize, Trinidad i Tobago, Kolumbia, Bahamy, Brazylia), Afryce (Lesotho, RPA, Republika Środkowoafrykańska, Sudan Południowy i Namibia).

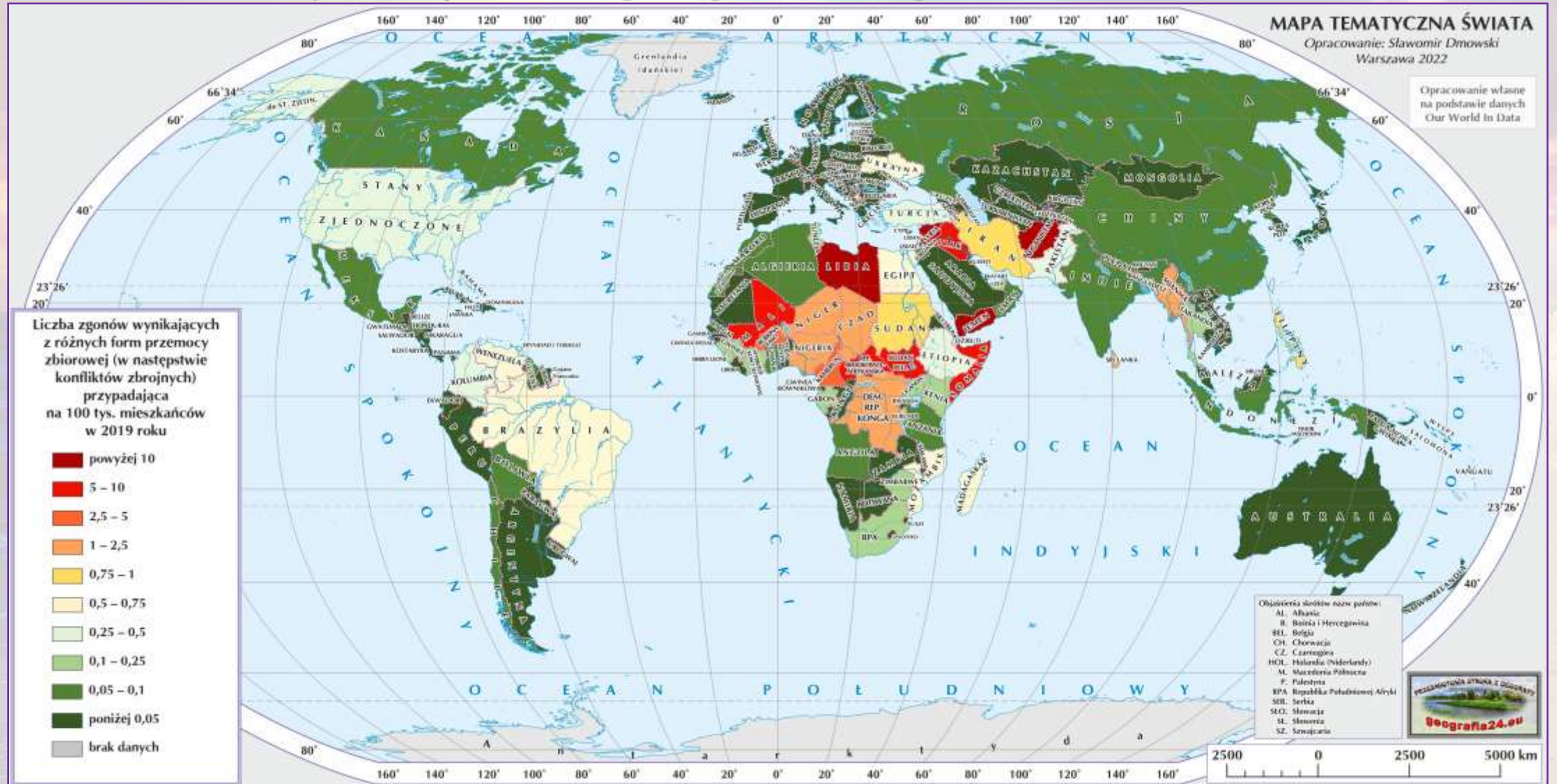
Konflikty zbrojne

- **Konflikty zbrojne** – przyczyniają się do przemocy zbiorowej oraz bardzo wyraźnie obniżają poczucie własnego bezpieczeństwa.
- Najczęściej dochodzi do nich z trzech powodów (szerzej zostało to omówione w jednej z prezentacji w klasie drugiej):
  - **politycznych,**
  - **społecznych** (kulturowych, religijnych, rasowych),
  - **ekonomicznych.**
- W ich następstwie często obniża się poziom życia mieszkańców danego państwa, a to często może dalej prowadzić do zagrożeń takich jak **niedożywienie i głód** oraz **rozprzestrzenianie się chorób zakaźnych.**

Konflikty zbrojne

- Największa ilość zgonów w następstwie konfliktów zbrojnych występuje w Azji (Afganistan, Syria, Jemen, Irak i Sri Lanka) oraz szczególnie w Afryce (Libia, Somalia, Republika Środkowoafrykańska, Mali, Sudan Południowy, Burkina Faso, Kamerun, Demokratyczna Republika Konga, Niger, Czad i Nigeria).

Określenie własnego poczucia bezpieczeństwa

- **Określenie własnego poczucia bezpieczeństwa** jest bardzo trudne (jego ocena jest subiektywna).
  - W celu jego oceny w życiu codziennym każdej osoby powinno się wziąć pod uwagę szereg czynników, np.:
    - **miejsce zamieszkania** (położenie, zagospodarowanie przestrzenne, otoczenie lokalne, charakter miejsca zamieszkania – getta biedy i getta dobrobytu oraz grupy ludności zamieszkujące dane miejsce – w tym wykonywane zawody),
    - **stan materialny,**
    - **dostęp do szkół, służby zdrowia i kultury oraz służb zapewniających bezpieczeństwo** (placówek policji i straży miejskiej),
    - **przestępczość oraz zagrożenie zabójstwem i narażenie na konflikty zbrojne** (wojny),
    - **inne zagrożenia mające wpływ na zdrowie oraz życie** (np. wypadki drogowe, wypadki w pracy lub domu) **i jego jakość** (w tym obejmujące wymienione w akapicie powyżej oraz związane ze zmianami klimatycznymi i klęskami żywiołowymi).

Określenie własnego poczucia bezpieczeństwa

- **Poczucie bezpieczeństwa i odczuwanie zagrożeń jest to więc zjawisko wielowymiarowe.**
  - **Postrzeganie różnych zagrożeń w znacznym stopniu zależy od poziomu rozwoju gospodarczego oraz uwarunkowań społeczno-kulturowych w danym państwie lub jego regionie (inaczej jest w dużym mieście, a inaczej na wsi).**
    - **Wobec powyższego bardzo trudno jest porównywać ogólne poczucie bezpieczeństwa i poziom odczuwania różnego rodzaju zagrożeń w poszczególnych krajach.**
    - **Można jednak podejmować próby analizy tych zagadnień oraz pytać obywateli o zmiany ich własnego poczucia bezpieczeństwa w czasie lub o postrzeganie wybranych zagrożeń.**

Określenie własnego poczucia bezpieczeństwa

- Z badań naukowych dotyczących poczucia bezpieczeństwa i najważniejszych źródeł zagrożenia (np. z raportu World Risk Poll) wynika, że w państwach o wysokim poziomie rozwoju i wysokiej stabilności politycznej większość mieszkańców uznaje swoje bezpieczeństwo za trwałe.
- W krajach rozwijających się gospodarczo i stabilnych politycznie ludność je zamieszkująca często dostrzega poprawę własnego bezpieczeństwa.
- Odmiennie jest natomiast w krajach o niestabilnej sytuacji politycznej (np. ogarniętych konfliktami zbrojnymi) lub o niskim poziomie rozwoju gospodarczego i narażonych na występowanie klęsk żywiołowych, gdzie obserwujemy zwykle ciągły spadek poczucia bezpieczeństwa.

KONIEC

**Materiały pomocnicze do nauki
Opracowane w celach edukacyjnych (niekomercyjnych)**

Opracowanie i redakcja: *Sławomir Dmowski*
Kontakt: *kontakt@geografia24.eu*

**WSZELKIE PRAWA ZASTRZEŻONE
- KOPIOWANIE ZABRONIONE -**